

Näringsutskottets betänkande

1980/81:65

över proposition 1980/81:189 om godkännande av avtal mellan Sveriges regering och Norges regering om ekonomiskt samarbete jämte motioner

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels proposition 1980/81:189 (industridepartementet) om godkännande av avtal mellan Sveriges regering och Norges regering om ekonomiskt samarbete, särskilt på industri- och energiområdena, m. m.,

dels tre motioner som har väckts med anledning av propositionen,

dels två motioner från allmänna motionstiden om ökat handels- och produktionssamarbete med Norge.

Propositionen och motionerna redovisas i det följande.

Propositionen

Huvudsakligt innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner ett mellan Sveriges regering och Norges regering den 25 mars 1981 träffat avtal om ekonomiskt samarbete, särskilt på industri- och energiområdena.

Avtalet innebär att parterna skall främja det ekonomiska samarbetet och de ekonomiska förbindelserna mellan de två länderna, särskilt på industri- och energiområdena. Projekt förutsätts komma till stånd för samarbete såväl mellan regeringen och myndigheter i de två länderna som mellan företag och organisationer. Syftet är bl. a. att bidra till ett effektivt utnyttjande av de båda ländernas resurser i fråga om bl. a. råvaror, energi, teknologi och arbetskraft. Parterna förpliktar sig bl. a. att försöka undanröja hinder för företagssamarbete, att underlätta för företag att arbeta i det andra landet samt att främja en harmonisering av lagstiftningen och få till stånd enhetligare skatte-, valuta- och kreditregler. För att bidra till ett genomförande av avtalet skall parterna upprätta en blandad kommission. Avtalet gäller i 20 år.

I anslutning till avtalet har parterna överenskommit att upprätta en fond för svensk-norskt industriellt samarbete. Fonden skall genom fördelaktiga lån stödja samarbetsprojekt mellan svenska och norska företag på det industriella området. Den skall ha ett fondkapital på 250 milj. kr. som successivt skall tillskjutas av parterna. Riksdagen föreslås för budgetåret

1981/82 anvisa 37,5 milj. kr. för ändamålet.

I propositionen lämnas slutligen en redogörelse för två andra överenskommelser som träffats i anslutning till avtalet om ekonomiskt samarbete. Den ena överenskommelsen gäller långsiktiga leveranser av råolja och oljeprodukter från Norge till Sverige och den andra optionsrätt till långsiktiga leveranser av elektrisk kraft från Sverige till Norge.

Förslag m. m.

Regeringen har i propositionen föreslagit riksdagen att

1. godkänna avtalet den 25 mars 1981 mellan Sveriges regering och Norges regering om ekonomiskt samarbete, särskilt på industri- och energiområdena,

2. godkänna protokollet om upprättande av en fond för svenskt-norskt industriellt samarbete i vad protokollet avser

dels villkor för stöd från fonden,

dels inskränkning i skattskyldigheten för fonden,

dels ekonomiska förpliktelser för staten.

3. anta förslaget till lag om beslutanderätt för stiftelse som har bildats för att främja svenskt-norskt industriellt samarbete,

4. till Stöd till svensk-norskt industriellt samarbete för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 37 500 000 kr.

Vidare har regeringen berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som i propositionen anförts om

dels svensk-norskt samarbete (s. 3–5).

dels

1. långsiktiga leveranser av råolja och oljeprodukter från Norge till Sverige (s. 2–15),

2. optionsrätt till långsiktiga leveranser av elektrisk kraft från Sverige till Norge (s. 15–17).

Motionerna

De motioner som har väckts med anledning av propositionen är

1980/81:2185 av Sune Johansson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna

1. att särskilt gränsregionernas situation, behov och utvecklingsmöjligheter beaktas i ett utvecklat norsk-svenskt industrisamarbete,

2. att Karlstads högskolas möjligheter som en länk i ett utvecklat norsk-svenskt samarbete tas till vara,

3. att initiativ tas till en planering och inventering av tillgången på skogsråvara i gränsregionerna,

4. att initiativ tas till förhandlingar för att underlätta möjligheterna för företag som har tillverkning i både Norge och Sverige att föra över investeringskapital,

5. att resurser ställs till gränslänens och gränsfylkenas förfogande för uppföljning av det norsk-svenska samarbetsavtalet,

1980/81:2186 av Lennart Pettersson (s), vari hemställs att riksdagen i anledning av propositionen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande det norsk-svenska avtalet om leverans av raffinerade oljeprodukter till Sverige.

1980/81:2187 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. avslår propositionen,
2. hos regeringen hemställer om initiativ för att utveckla det svensk-norska samarbetet efter de i motionen nämnda riktlinjerna.

De motioner från allmänna motionstiden som behandlas här är

1980/81:1406 av Johan Olsson m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för ökat handels- och produktionssamarbete med Norge med särskild inriktning mot småföretagssektorn,

1980/81:1468 av Sven Aspling m. fl. (s), såvitt gäller hemställan (5) att riksdagen begär att regeringen i samarbete med länsstyrelse, utvecklingsfond och landsting utarbetar förslag om lämplig organisation och finansiering av ett ökat handelsutbyte mellan Värmland och Norge.

Motion 1980/81:1468 har i övrigt behandlats i näringsutskottets betänkanden NU 1980/81:43, NU 1980/81:54 och NU 1980/81:64.

Motivering

I motion 1980/81:1406 framhålls att Norge är en av våra stora handelspartners men att samarbetet mest är koncentrerat till de stora företagen. Motionärerna anser att det finns ett behov av vidgat samarbete på småföretagsnivå inom industri och handel och hänvisar till att norrmännen har visat intresse för samarbete med svensk småindustri när det gäller utvecklingen av den infrastruktur som växer upp kring den norska oljeindustrin. Enligt motionärerna bör erforderliga initiativ tas av småföretagsdelegationen i samverkan med Sveriges exportråd, statens industriverk, de regionala utvecklingsfonderna och näringslivsorganisationerna.

Motion 1980/81:1468 innehåller skilda förslag till åtgärder för att främja sysselsättningen i Värmland. I den här aktuella delen av motionen konstateras att svensk-norskt samarbete i mer organiserade former förekommer på Nordkalotten och inom regionen Trondheim-Östersund-Sundsvall-Vasa. En motsvarande form av samarbete bör enligt motionärerna etableras även i Värmland och angränsande områden i Norge. Bl. a. bör man

undersöka om regionala handelskontor kan upprättas liksom om en flygförbindelse mellan Oslo och Karlstad kan komma till stånd.

Även motion 1980/81:2185 behandlar specifika Värmlandsfrågor. Motionärerna erinrar om att ett visst institutionaliserat samarbete redan förekommer inom den s. k. ARKO-(Arvika-Kongsvinger)regionen och menar att detta samarbete bör utvecklas. Motionärerna pekar på en rad områden där detta bör kunna ske och framhåller att ett utvecklat industrisamarbete mellan Norge och Sverige kommer att på många sätt påverka gränslänen och gränsområdena. De anser det vara angeläget att resurser ställs till fylkenas och länens förfogande så att de gemensamt kan utvärdera konsekvenserna av samarbetet.

I motion 1980/81:2186 framförs kritik mot de delar av den träffade överenskommelsen som avser import av oljeprodukter till Sverige. Enligt motionären kan överenskommelsen i den delen få negativa effekter för den svenska raffinaderiindustrin och stå i strid med våra energipolitiska mål. Sverige har redan överkapacitet på raffinaderisidan. Avtalet kan antas innebära att Sverige kommer att påtvingas en import av raffinerade produkter. Den kombinerade effekten av detta kommer att bli förluster, friställningar och utslagning av produktionsenheter inom denna industri. Härigenom minskar Sveriges oberoende på oljeområdet och sålunda vår handlingsfrihet. Avtalet kan också komma att äventyra de planer som Oljekonsumenternas förbund (OK) har på att bygga en katalytisk kracker som skulle omvandla överskottet av tunga eldningsolja till bensin och lätta eldningsolja. Motionären anser att riksdagen bör understryka att leveranser av raffinerade produkter till Sverige måste vara en sak helt mellan självständiga företag.

Förslaget i motion 1980/81:2187 om att riksdagen skall avslå propositionen motiveras med att det presenterade avtalet inte överensstämmer med nationella och folkliga intressen. Motionärerna anser att avtalet står i motsättning till arbetarrörelsens mål och värderingar och i första hand gynnar Volvo-Beijergruppen inom svensk industri. Det svensk-norska samarbetet borde ges en annan utformning och exempelvis inriktas på att utveckla de båda ländernas nordliga regioner. För Sveriges del skulle t. ex. en lösning av de svåra Norrbottensproblemen främjas genom tillgång till naturgas från Norge och möjligheten att därur utveckla olika fossilkemiska biprodukter. Betydelsefulla samlarbetsprojekt finns också inom sjöfarten och fartygstekniken.

Utskottet

Det nordiska ekonomiska samarbetet fortgår i olika former och understöds aktivt av de enskilda ländernas regeringar. Flera institutioner har inrättats på nordisk nivå för att främja detta samarbete, bl. a. Nordiska industrifonden och Nordiska investeringsbanken. Förslagen i propositionen

innebär att ytterligare steg tas i riktning mot ett mer integrerat nordiskt näringsliv.

Utskottet anser att det finns starka skäl för ett vidareutvecklat samarbete mellan Norge och Sverige såväl på det industriella området som på energiområdet. De båda länderna har på industrisidan gemensamma problem, vilka med fördel kan lösas i samarbete snarare än genom konkurrens. Detta gäller t. ex. i stor utsträckning i fråga om glesbygdsproblemen i Värmland och Norrland och i angränsande delar av Norge. På energisidan kan de båda ländernas resurser sägas komplettera varandra. Ett utbyte av energiråvara länderna emellan framstår därför som naturligt.

Mot bakgrund härav finner utskottet det vara tillfredsställande att de båda regeringarna genom förevarande avtal nu dokumenterat sin vilja att utveckla det svensk-norska samarbetet. Enligt utskottets mening utgör avtalet samt de i anslutning därtill upprättade protokollen en god grund för vidare samarbete. Utskottet vill särskilt framhålla att den föreslagna fonden för svensk-norskt industriellt samarbete bör kunna bli av stor betydelse vid sidan av Nordiska industrifonden och Nordiska investeringsbanken för att minska företagets risktagande i samband med industriella utvecklingsprojekt av större omfattning. Avtalet bör enligt utskottets mening kunna bidra till att effektivisera industrin i de båda länderna. Utskottet föreslår på grundval härav att riksdagen godkänner avtalet samt protokollet om samarbetsfonden. Utskottet har inte heller någon invändning mot innehållet i de båda protokollen om långsiktiga leveranser av råolja och oljeprodukter från Norge till Sverige och om optionsrätt till långsiktiga leveranser av elektrisk kraft från Sverige till Norge. Utskottet avstyrker alltså det i motion 1980/81:2187 framställda yrkandet om avslag på propositionen.

Utskottet delar den i motion 1980/81:1406 framförda uppfattningen att det finns ett behov av ett utvidgat samarbete på småföretagsnivån inom industri och handel mellan svenska och norska företag och att initiativ bör tas för att bredda detta samarbete. Likaså anser utskottet att det är av betydelse att gränshandeln mellan Värmland och de angränsande delarna av Norge utvecklas, en uppfattning som kommer till uttryck i motionerna 1980/81:1468 och 1980/81:2185.

Även andra förslag som framförs i den sistnämnda motionen bör kunna övervägas. Utskottet vill framhålla att det nu träffade avtalet ingalunda utesluter samarbete av det slag som avses i motionerna. Det torde tvärtom förhålla sig på det viset att förutsättningarna för ett regionalt samarbete över gränserna förbättras som en följd av avtalet. De medel som disponeras av den föreslagna svensk-norska samarbetsfonden bör i inte ringa utsträckning kunna användas för sådana projekt. Syftet med motionerna har alltså i viss mån tillgodosetts. På grundval härav avstyrker utskottet motionerna 1980/81:1406, 1980/81:1468 i nu berörd del och 1980/81:2185. Vidare anser utskottet att det, som anförs i motion 1980/81:2187, finns ett gemensamt intresse av en mer allsidig ekonomisk utveckling i de båda ländernas nordliga

regioner, liksom på sjöfartens och fartygsteknikens områden. Även sådana intressen bör emellertid enligt utskottets mening kunna tillgodoses inom eller utom ramen för det nu ingångna avtalet. Utskottet avstyrker följaktligen även detta yrkande i motion 1980/81:2187.

Som anförs i motion 1980/81:2186 torde en följd av överenskommelsen om leverans av råolja och oljeprodukter från Norge till Sverige kunna bli att importen av raffinerade oljeprodukter från Norge ökar, vilket i sin tur kan komma att påverka efterfrågan på raffinerad olja från raffinaderier i Sverige. Detta kan få effekter bl. a. på sysselsättningen i raffinaderiindustrin. Utskottet vill med anledning härav framhålla att den i avtalet den 21 mars 1981 föreslagna blandade kommissionen – vilken skall bestå av företrädare för de båda ländernas regeringar – bör kunna överväga frågan om vilken omfattning den norska exporten av olja till Sverige bör ha för att alltför negativa effekter på sysselsättningen inom den svenska raffinaderiindustrin skall undvikas. Något sådant tillkännagivande av riksdagen som begärs i motionen finns det enligt utskottets mening inte anledning till. Motion 1980/81:2186 avstyrks alltså av utskottet.

Utskottet hemställer

1. beträffande *avslag på propositionen*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2187 yrkande 1.
2. beträffande *ökat samarbete med Norge inom småföretagarsektorn*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1406.
3. beträffande *åtgärder för att främja sysselsättningen i Värmland*
att riksdagen avslår
 - 1) motion 1980/81:1468 yrkande 5,
 - 2) motion 1980/81:2185,
4. beträffande *en annorlunda inriktning av det svensk-norska samarbetet*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2187 yrkande 2.
5. beträffande *oljeimport från Norge*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2186.
6. beträffande *avtalet om ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Norge, m. m.*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:189 i frågavariande del
 - a) godkänner avtalet den 25 mars 1981 mellan Sveriges regering och Norges regering om ekonomiskt samarbete, särskilt på industri- och energiområdena,
 - b) godkänner protokollet om upprättande av en fond för svenskt-norskt industriellt samarbete i vad protokollet avser dels villkor för stöd från fonden,

dels inskränkning i skattskyldigheten för fonden,

dels ekonomisk förpliktelse för staten,

c) antar förslaget till lag om beslutanderätt för stiftelse som har bildats för att främja svenskt-norskt industriellt samarbete,

d) till *Stöd till svensk-norskt industriellt samarbete* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 37 500 000 kr.,

7. *beträffande svensk-norskt samarbete m. m.*

att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:189 i ifrågavarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om

a) svensk-norskt samarbete,

b) långsiktiga leveranser av råolja och oljeprodukter från Norge till Sverige,

c) optionsrätt till långsiktiga leveranser av elektrisk kraft från Sverige till Norge.

Stockholm den 26 maj 1981

På näringsutskottets vägnar

INGVAR SVANBERG

Närvarande: Ingvar Svanberg (s), Johan Olsson (c), Erik Hovhammar (m), Hugo Bengtsson (s), Sven Andersson (fp), Nils Erik Wååg (s), Margaretha af Ugglas (m), Lilly Hansson (s), Birgitta Hambræus (c), Tage Adolfsson (m), Bengt Sjönell (c), Rune Jonsson (s), Wivi-Anne Radesjö (s), Birgitta Johansson (s) och Christer Eirefelt (fp).

Särskilt yttrande

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s) anför:

Vi hälsar med tillfredsställelse att de norska och svenska regeringarna nu träffat ett avtal om industri- och energisamarbete.

Avtalet har emellertid fått en alltför snäv utformning. En analys saknas vidare av avtalets konsekvenser för svensk raffinaderiverksamhet. Mycket tyder på att de negativa konsekvenserna kan bli betydande med allvarliga följder för sysselsättningen i branschen.

Vad gäller raffinerade produkter är det önskvärt med en samlad bedömning inom de båda länderna av såväl den totala efterfrågan som tillgången på produktionsresurser.

Eftersom det nu träffade avtalet är ofullständigt finner vi det angeläget att ansträngningar görs att utveckla det långsiktiga samarbetet mellan Norge och Sverige. Detta bör ske i former som gynnar båda parter.